

ONTSTAAN
UIT
EEN
OPWEKKING

Kerk van de Nazarener

INLEIDING

Sinds haar ontstaan in 1908 als een nationale kerk in de Verenigde Staten, heeft het werk van de Kerk van de Nazarener zich ook buiten dat land ontwikkeld. De oversteek over de Atlantische oceaan werd een feit toen in 1915 de Pinksterkerk van Schotland zich bij de Kerk van de Nazarener aansloot. In 1948 ontstonden er verbindingen naar het vaste land van Europa, toen ds. Del Rosso uit Italië met vier gemeenten aansluiting zocht. Uit het werk dat dr. J.D.Johnson in 1958 in Frankfort begon, zijn gemeenten ontstaan in Duitsland, Denemarken, Nederland (sinds 1967), Portugal, Zwitserland, Frankrijk en Spanje. In de beide laatste landen is het werk nog maar enkele jaren terug gestart.

Met deze oversteek naar Europa is de Kerk van de Nazarener weer terug bij haar wortels. Met name het theologisch denken van Wesley (Engeland, 18e eeuw) is de hoofdstroom van waaruit de leer van de kerk gevormd is. Wesley op zijn beurt, zag zich staan in de lijn van onder meer Arminius (Nederland, eind 16e, begin 17e eeuw). In "From the Apostles to Wesley" heeft W.M.Greathouse naar voren gebracht hoe de leer van de kerk aansluit bij die van de vroege kerk en de ontwikkelingen daaruit - onder meer de reformatie - tot en met Wesley.

Om binnen de Nederlandse gemeenten informatie te geven over de Kerk van de Nazarener, is als voorlopige handreiking een artikel vertaald uit "The Ecumenical Review" van 1971. Doel van dat artikel was de lidkerken van de Wereldraad van Kerken te informeren over de Kerk van de Nazarener.

Kort ingegaan wordt op achtereenvolgens: de heiligingsbeweging waar de kerk uit voortgekomen is; het begin van de kerk; algemene kenmerken; de leer, en tenslotte de samenwerking tussen nazareners en andere kerken.

Lans & Kannie Deven

Het laatste aspect over de samenwerking met andere kerken betreft alleen de situatie in de Verenigde Staten. In Nederland is de kerk nog te kort aanwezig om al uitgebreide samenwerkingsverbanden te hebben kunnen aangaan. De openheid en bereidheid daartoe is echter ruimschoots aanwezig.

Een artikel geeft maar een beperkte ruimte om de verschillende aspecten te behandelen. Voor de geïnteresseerden is een literatuurlijst toegevoegd.

DE HEILIGINSBEWEGING

De oorsprong van de Kerk van de Nazarener ligt in de heiligingsbeweging die ontstond na de Amerikaanse Burgeroorlog (1861 - 1865). De leer waarmee de beweging zich onderscheidde was, dat, volgend op de ervaring van wedergeboorte of vergeving van zonden, er een doop met de Heilige Geest plaatsvindt, waardoor iemands motieven worden gezuiverd en men de kracht krijgt om een heilig - in zekere zin volmaakt of perfect - leven te leiden.

Benjamin B. Warfield voert het begin van het "perfectionisme" in Amerika terug op de quakers. (Overigens wordt aan de aanduiding "heiliging" vaak de voorkeur gegeven boven de aanduiding "perfectionisme"). Maar het was de methodistische boodschap van "volkomen heiliging", die het meeste bijdroeg tot de beweging. De grootste vertolkers van heiliging waren methodisten of waren op één of andere wijze met methodisme verbonden. (1)

De wortels van de heiligingsbeweging gaan terug tot het begin van de 19e eeuw. Er zijn veel aanwijzingen dat heiliging, of heilig leven, geen belangrijke plaats innam in de prediking van de vroege methodisten in Amerika, ondanks de pogingen van bisschop Asbury om het zijn volgelingen op het hart te binden. De aandacht was meer gericht op het elementaire werk van de bekering van zondaren. (2) Maar de literatuur over heiliging nam na 1825 snel toe en in 1832 riep de bisschop in zijn pastorale toespraak tot de algemene vergadering van de Methodistische Episcopale Kerk op tot een opwekking van heiliging. (3) In 1835 begon Phoebe Palmer, de vrouw van een jonge huisarts in New York, met het houden van haar bekende "Samenkomst op dinsdag voor de bevordering van heiliging". Door haar ontvingen honderden methodistische predikanten de genade van heiliging. Onder hen waren twee bisschoppen en twee personen die later voor dat ambt gekozen werden. (4)

Charles C. Finney en Asa Mahan, oprichters van de Oberlin

school, namen de Wesleyaanse leer aan in een gewijzigde vorm en drongen er sterk op aan, dat christenen dit hogere werk van genade zouden zoeken. De twee predikers "reisden de steden van twee werelddelen af, om de kracht te prediken van het samengaan van de wil van de mens met de genade van God, om iedere gelovige ziel tot toewijding te brengen en te heiligen". (5)

In 1858, het opwekkingsjaar waarin meer dan 500.000 mensen tot bekering kwamen, publiceerde William E. Boardman zijn boek, "Het Hogere Christelijke Leven", waarvan aan beide zijden van de Atlantische oceaan ongeveer 200.000 exemplaren verkocht werden. Boardman trachtte de ervaring van heiliging, of van volkomen heiliging, bij alle richtingen meer te doen aanspreken door termen te gebruiken die methodisten noch Oberlin predikanten ooit eerder hadden gebruikt.

In 1867 werd de eerste algemene heiligingskampbijeenkomst gehouden in Vineland, New Jersey, waaruit de Nationale Associatie voor de Bevordering van Heiliging voortkwam. Hoewel de associatie interkerkelijk van karakter was, overheerste het methodisme. Erbij aangesloten waren prof. Daniel Steele van de universiteit van Boston en de bisschoppen L.L. Hamline, Matthew Simpson, Thomas A. Morris en Jesse T. Peck. In 1886 kon bisschop Mallalieu schrijven dat meer dan ooit te voren in de geschiedenis van het methodisme, het volk van God de zegeningen van een rein hart trachtte te vinden.

Als gevolg van de verschillende krachten die werkzaam waren in die periode, sloeg de heiligingsbeweging over naar alle belangrijke kerkelijke richtingen; zelfs werden bepaalde "evangelische" unitaristen beïnvloed. (6) Congregationalisten zoals Finney, Mahan en A.M. Hills, presbyterianen zoals Boardman en Pearsall Smith, quakers als David B. Updegraff, prof. Dougan Clark en Hannah Whitall Smith, baptisten als A.B. Earl, J.Q. Adams, A.P. Graves, George Morse en E.M. Levy en de op de voorgrond tredende episcopale leek dr. Charles C. Cullis steunden de beweging (7). Toen een nationale vergadering van congregationalistische

kerken bijeenkwam te Oberlin in 1873, werd de bejaarde Finney gevraagd om te preken over de doop met de Heilige Geest.

In datzelfde jaar begon D.L. Moody, die in 1871 de doop had ondergaan, met zijn bekende samenkomsten in Londen, wat hem in twee werelddelen algemeen bekend maakte. De uitnemendheid en het succes van Finney en Moody gaven nog meer betekenis aan hun ervaringen en maakten dat men meer en meer daarnaar ging verlangen (8).

Lewis R. Dunn verklaarde in 1873, in een artikel in de *Methodist Quarterly Review*, dat episcopalen, quakers, presbyterianen en baptisten hun onderlinge geschillen opzij zetten om met hun methodistische broeders de reinigende genade te verkondigen (9). In 1888 schreef Hannah Whitall Smith haar beroemde boek, "Het geheim van een gelukkig christelijk leven". In die tijd waren minstens vier uitgeverijen uitsluitend bezig met het publiceren van bladen over heiliging en waren 27 tijdschriften over heiliging in omloop. Tegen 1892 was het aantal tijdschriften gegroeid tot 41.

De beweging spreidde zich uit naar Engeland. Aan de populariteit van de boeken van Finney, Boardman, Phoebe Palmer en anderen, werd nog toegevoegd dat Finney twee gedenkwaardige reizen maakte naar Engeland. Na de opwekking van 1858 brachten de Palmers vier jaar door bij Engelse methodisten, terwijl zij voor volle zalen predikten in Sheffield, Manchester, Birmingham en in vele andere plaatsen. Daarna zette James Caughey de kruistochten voort en hij sprak over meer dan 10.000 bekeerden. Timothy Smith schrijft:

"Daarna verkondigden de Britse methodisten de heiliging eensgezinder dan hun Amerikaanse broeders. Toen John Inskip en William MacDonald in 1881 arriveerden, kreeg hun werk een warm onthaal, zowel bij de Algemene Commissie van de Eerste Methodistische Kerk als bij vooraanstaande Wesleyaanse predikers. In Leeds zagen

HET BEGIN VAN DE KERK VAN DE NAZARENER

zij hoe vele predikanten getuigden van hun ervaring.
Dertienhonderd mensen werden in een dienst bekeerd" (10).

Ondertussen predikten Asa Mahan en Dougan Clark voor Engelse congregationalisten en voor de Vrienden, terwijl Boardman, Moody en Pearsall Smith de weg vrij maakten voor de bekende Keswick Conventie in Engeland, die zou worden gehouden in 1875.

William Booth werd door Caughey tot heiliging geleid en trok zich kort daarna terug uit de methodistische kerk om het Leger des Heils te stichten.
Het Leger is nog steeds een heiligingsbeweging.

"Zo brandde het vuur van de heiligingsopwekking van de kampbijeenkoms in Vineland tot Keswick en de Londense wereldconferentie van Methodisten en weer terug naar Boston, New York en Chicago. Finney, Boardman en Phoebe Palmer hadden de hoop doen ontvlammen op een ideale eeuw. De leer van volkomen heiliging, evenals de kruistochten tegen slavernij, dronkenschap en armoede, deden een groot vertrouwen ontstaan in de mogelijkheid dat het kwaad uit de wereld verbannen zou kunnen worden.

"De heiligingsbeweging werd geboren uit grote opwekkingen. Zij profiteerde van de inzet van lekenpredikers - mannen en vrouwen - en zij was in grote mate geconcentreerd in de steden (...). Desalniettemin (...) desnelle sociale veranderingen schiepen al spoedig een situatie voor het christendom in de steden, die leidde tot een conflict over heiliging (...).

"Wat resteerde na een korte strijd, was de organisatie van een dozijn nieuwe Wesleyaanse kerkgenootschappen, waarvan de Kerk van de Nazarener misschien wel de bekendste zou worden" (11).

Het zou fout zijn het zo voor te stellen, alsof de prediking van heiliging onverdeelde steun ontving tijdens de opwekking, zelfs van de methodisten. Er was altijd een harde kern van weerstand geweest en deze groeide naarmate de eeuw ten einde liep.

"De mensen die de leer (die nooit bedoeld was als "theologisch provincialisme") met open armen ontvingen, merkten dat zij niet meer welkom waren in hun oorspronkelijke gemeente. Met door liefde ingegeven aarzeling, maar ook met nieuwtestamentische bewogenheid, vormden zij kleine gemeenten. Drie van de zo begonnen organisaties vormden in 1908 de Kerk van de Nazarener, die sindsdien onder haar vleugelen verschillende kerkgenootschappen verwelkomde" (12).

De Algemene Vergadering van de Kerk van de Nazarener verklaarde in 1923 officieel, dat de oorsprong van de kerk het samengaan was van de Pinksterkerk van de Nazarener met de Heiligingskerk van Christus, te Pilot Point, Texas, op 8 oktober 1908 (13). Een jaar daarvoor had de Vereniging van Pinksterkerken, een groep van gemeenten aan de oostkust van de Verenigde Staten, zich verenigd met de Kerk van de Nazarener, die haar oorsprong had in Los Angeles, zo de Pinksterkerk van de Nazarener vormend.

De Vereniging van Pinksterkerken in Amerika

Op 21 juli in 1887 begon F.A.Hillery met de organisatie van de Evangelische Volkskerk in Providence, R.I. Tegen 1890 had deze kerk zich verbonden met gelijkgezinde groepen in New England en vormde de Centrale Evangelische Heiligingsbeweging, die Wesleyaans van leer was, maar congregationalistisch van structuur.

In 1894 vormden William H.Hoople en Charles BeVier de interkerkelijke Heiligingsbeweging van New York. In 1895 sloot H.F. Reynolds zich bij de beweging aan en in 1896 reorganiseerden

Hoople, BeVier en Reynolds de beweging onder de naam "Vereniging van Pinksterkerken in Amerika".

In november 1986 besloten Hillery's groep en de Vereniging van Pinksterkerken in Amerika door stemming, om samen te gaan onder de naam van de laatste. Binnen tien jaar had het nieuwe genootschap een aantal gemeenten aan de oostkust en westwaarts tot zelfs in Iowa toe.

De Kerk van de Nazarener

Terwijl de Vereniging van Pinksterkerken in Amerika zich ontwikkelde in het oosten, groeide de Kerk van de Nazarener van dr. Phineas F. Bresee snel in het westen.

In 1883 werd Bresee benoemd tot predikant van de Eerste Methodistische Kerk in Los Angeles en in 1886 van de Eerste Methodistische Kerk in Pasadena. In 1891 benoemde bisschop Mallalieu hem tot voorzittend oudste van het district Los Angeles en moedigde hem aan om opwekkingsdiensten voor heiliging te houden in het gehele district. Het volgend jaar echter werd er een nieuwe bisschop benoemd, die tegen de heiligingsleer was, en Bresee stond niet langer meer in de gunst. In 1895 trok hij zich met tegenzin terug uit de dienst binnen de kerk, die hem de mogelijkheid gegeven had om te dienen en die hem met veel voorrechten had geëerd.

Op 6 oktober 1895 begon Bresee met diensten in een gebouw in Main Street in Los Angeles en kondigde aan, dat er een nieuwe gemeente zou worden opgericht, die een volledige heiligingskerk voor de armen zou zijn. Zijn naaste vriend, dr. J.P. Widney, voormalig deken van het medisch college en later rector van de Universiteit van Zuid Californie, werd medeoprichter van deze nieuwe kerk en gaf haar de naam "Kerk van de Nazarener", daarmee doelend op de nederigheid van Christus en zijn verbondenheid met het zwoegende, bedroefde hart van deze wereld (14). Bresee en Widney werden later gekozen als algemene superintenden.

Omstreeks 1906 waren er zeer veel Nazarenerkerken aan de westkust, met een verspreidingsgebied naar het oosten tot in Illinois.

De eerste verbintenis

Vanaf 1903, toen C.W. Ruth van de Kerk van de Nazarener een ontmoeting had met Hoople en Reynolds van de Vereniging van Pinksterkerken in Amerika, neigden de twee kerken tot samengaan wat uiteindelijk vier jaar later zijn beslag zou krijgen. Bijzonderheden voor de vereniging werden besproken tijdens voorafgaande vergaderingen, gehouden in 1906 en 1907 in Los Angeles en Brooklyn. De Pinksterkerk van de Nazarener werd officieel een feit op de eerste Algemene Vergadering, die in oktober 1907 in Chicago werd gehouden.

De Heiligingskerk van Christus

Dit was een zuidelijke kerk die gevormd was door de verbintenis van de Nieuw-Testamentische Kerk van Christus en de Onafhankelijke Heiligingskerk. De eerste groep was begonnen onder het pastoraat van R.L. Harris in 1894 in Milan, Tennessee, en had zich vervolgens verspreid over Arkansas en Texas. De Onafhankelijke Heiligingskerk was voortgekomen uit de heiligingsbeweging in Texas, die terugging tot 1888. Onder de leiding van C.B. Jernigan kwamen deze twee kerken in 1905 samen te Pilot Point, Texas, om de Heiligingskerk van Christus te vormen.

De tweede verbintenis

Op uitnodiging van de Heiligingskerk van Christus, kwam de tweede Algemene Vergadering van de Pinksterkerk van de Nazarener bijeen in Pilot Point, Texas, op 8 oktober 1908. Daar stemden de twee organisaties unaniem voor een verbintenis onder de naam "Pinksterkerk van de Nazarener".

In Pilot Point begint de geschiedenis van de Kerk van de Nazarener zoals die heden ten dage bestaat (15). De Algemene Vergadering van 1919 veranderde echter de naam van de organisatie in "Kerk van de Nazarener", op verzoek van 35 districtsver-

vergaderingen. (Handboek van de Kerk van de Nazarener, 1919, blz. 16).

Andere verbintenissen

In 1915 voegden de Pinksterzending in Tennessee en de Pinksterkerk van Schotland zich bij de Pinksterkerk van de Nazarener. De organisatie uit Tennessee bracht een aantal gemeenten mee met "een geweldig sterke zendingskracht, die werkzaam was in India, Cuba en Centraal Amerika" (16), en het Trevecca College. De zending was ontstaan in 1898 onder J.O. McClurkan, een presbyteriaans predikant uit Cumberland.

De Pinksterkerk van Schotland was hoofdzakelijk het resultaat van het werk van George Sharpe, wiens heiligingsprediking begonnen was in de Congregationalistische Kerk in Schotland in 1901.

Onder leiding van J.G.Morrison en V.G.Bennet verenigden in 1922 meer dan 1000 leden van de Leken Heiligings Organisatie van Dakota, Minnesota en Montana zich met de Kerk van de Nazarener.

In 1952 kwam de Internationale Heiligingszending, opgericht in Londen in 1907 door David Thomas, bij de Kerk van de Nazarener, met 28 gemeenten, meer dan 1000 leden en 36 zendelingen in Zuid-Afrika.

In 1955 bracht de Calvarie Heiligingskerk van Engeland, onder leiding van Maynard James en Jack Ford, 22 gemeenten en meer dan 600 leden bij de kerk. De meest recente toetreding is die van de Kerk van Evangelie Werkers van Canada, die zich in 1958 met de Kerk van de Nazarener verenigde.

ALGEMENE KENMERKEN

Aan het eind van 1970 meldde de Kerk van de Nazarener een totaal van 497.573 leden, met de verwachting, dat het aantal

leden de 500.000 in 1971 zou overschrijden. (Het ledenbestand per 31 december 1984 was 749.797)

In de zondagsscholen stonden meer dan 1 miljoen bezoekers ingeschreven, met een gemiddelde wekelijkse aanwezigheid van 544.706 (Eind 1984 waren deze getallen resp. 1.134.413 en 629.655)

De kerk onderhoudt thans zendingsactiviteiten in 75 delen van de wereld, met momenteel 9626 geordineerde predikanten, waarvan er 1190 geen Amerikanen zijn, en 3923 predikanten met preekbevoegdheid, van welk aantal er 1312 geen Amerikanen zijn, samen met 609 zendelingen en 464 onderwijzers en medisch personeel.

Het internationale hoofdkwartier is gevestigd in Kansas City, Missouri. Hier heeft de kerk een theologisch seminarie en een uitgeverij, die in 1970 de druk verzorgde van 680.000 boeken en bijna 75 miljoen andere stukken christelijke literatuur. Hier wordt ook het programma "Stromen van Zegen" geproduceerd dat elke week door meer dan 600 radiostations, verspreid over de wereld, wordt uitgezonden. De spaanse versie "La Hora Nazarena" wordt door meer dan 530 stations uitgezonden.

Naast het seminarie heeft de kerk zeven 4-jarige colleges voor vrije vakken, een junior college, een bijbelschool in de Verenigde Staten, scholen in Canada, Engeland en Japan, spaanse seminaries in San Antonio, Texas, San Jose, Costa Rica, en bijbelscholen in Australië, Zwitserland en Zuid Afrika. (In 1983 werd een seminarie geopend op de Filipijnen.)

De bestuursvorm van de Kerk van de Nazarener is democratisch, een weloverwogen compromis tussen bisschoppelijk gezag en zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. De 4-jaarlijkse Algemene Vergadering is "het hoogste gezag op het punt van de leer en de bestuursregels, onderworpen aan de voorzieningen daarvoor in de kerkorde". Deze vergadering bestaat uit predikanten en leken in gelijke aantallen gekozen door de verschillende districts-

vergaderingen. De Algemene Vergadering kiest een raad van 6 algemene superintendents, die toezicht houden op het wereldwijde werk van de Kerk van de Nazarener. Deze vergadering kiest ook een Algemene Raad van 39 leden, die leiding geeft aan het werk van de kerk tussen de vierjaarlijkse vergaderingen in.

De Algemene Raad is verdeeld in verschillende afdelingen zoals zending, kerkuitbreiding, christelijk leven, jeugd, evangelisatie, publiciteit en communicatie en andere afdelingen. De verantwoordelijke hoofden van deze afdelingen worden door de raad gekozen. Ook wijst de raad het algemeen budget toe aan het wereldwijde werk van de kerk.

De Algemene Vergadering deelt de kerk in in districtsvergaderingen. Plaatselijke gemeenten kiezen afgevaardigden naar de jaarlijkse districtsvergadering. Samen met de predikanten van het district horen de afgevaardigden op de districtsvergadering de rapporten aan, kiezen een districtssuperintendent en andere functionarissen, maken een planning voor het districtswerk en wijzen financiële middelen toe aan zaken die het district aangaan en aan zaken betreffende de algemene kerk.

Hoewel het werk in ieder district geleid wordt door een superintendent, zal zijn optreden niet in strijd mogen zijn met de onafhankelijkheid van een volledig georganiseerde gemeente. Plaatselijke gemeenten moeten echter wel toestemming hebben van de superintendent om een predikant te kunnen benoemen en bij de aan- of verkoop, bouw of verbouw van pastorie, kerkgebouw of andere onroerende goederen. Wanneer beheerders zorgen voor het plaatselijk kerkbezit, beheren zij dat voor de kerk.

Dr. Timothy Smith, geschiedschrijver van de kerk, noemt 5 kenmerken van de eerste nazareners. Wat de kerk nu karakteriseert is ontstaan en ontwikkeld in een tijdperk van ca. 75 jaar, maar de onderstaande kenmerken van de eerste nazareners worden door velen beschouwd als nog steeds geldig:

1. "Het bestuur van de kerk was door en door democratisch";
2. "Het hoofddoel van de kerk was het prediken van heiliging aan de armen";
3. "De discipline steunde hoofdzakelijk op de werking van de Heilige Geest";
4. "De kerkelijke geloofsbelijdenis was kort en plaatste de leer van de liefde centraal";
5. "In de erediensten was er vrijheid voor iedereen om zijn vreugde te uiten" (17).

LEER

Het is de duurzame overtuiging van de nazareners dat God hen deed opstaan voor een bijzonder doel, namelijk om te getuigen van de grote waarheid van christelijke volmaaktheid. De inleiding op de geloofsartikelen luidt:

"Ten einde het ons door God gegeven erfgoed te bewaren, het geloof, eens overgeleverd aan de heiligen, in het bijzonder de leer en ervaring van volkomen heiligmaking als een tweede werk van genade, en ook opdat wij met succes zullen samenwerken met andere delen van de Kerk van Jezus Christus om het Koninkrijk voortgang te doen hebben onder de mensen, geven wij - predikanten en leken, leden van de Kerk van de Nazarener - (...) getuigenis van ons geloof (...) door de volgende artikelen (...)".

Dan volgen de 15 artikelen over : (I) De Drieënige God; (II) Jezus Christus; (III) De Heilige Geest; (IV) De Heilige Schrift; (V) Erfzonde of aangeboren verdorvenheid; (VI) Verzoening; (VII) Vrije werking van de genade; (VIII) Bekering; (IX) Rechtvaardiging; (X) Volkomen Heiligmaking; (XI) Wederkomst van Christus; (XII) Opstanding, oordeel, en eeuwige bestemming; (XIII) Doop; (XIV) Heilig Avondmaal; (XV) Goddelijke genezing.

Binnen het kader van evangelisch protestants geloof, verklaren nazareners, dat hun onderscheidende leerstelling is, de volkomen heiligmaking, een formulering die zij afwisselend gebrui-

ken met "christelijke volmaaktheid", "volmaakte liefde", "reinheid van hart", "doop met de Heilige Geest", "de volheid van de zegening" en "christelijke heiligheid" (18).

In overeenstemming met het historisch christelijk geloof geloven nazareners, dat rechtvaardiging de poort is naar heiliging, dat in de meest brede zin heiliging het gehele proces is van de morele en geestelijke vernieuwing, die begint op het moment van bekering en doorgaat tot het moment van verheerlijking. Maar zij geloven met John Wesley, dat er binnen dit proces een tweede "moment" is, namelijk een duidelijk onderscheidbare en kritische fase van christelijk geloof en leven als, door de Heilige Geest, God het hart van de mens reinigt van de wortel van de zonde en hem vervult met volmaakte liefde.

Nazareners rekenen zichzelf tot de erfgenamen van deze waarheid van Wesley, die het ontvangen heeft uit de Schriften en uit het klassieke denken van de universele kerk. George C. Cell stelt, dat de Wesleyaanse reconstructie van de christelijke ethiek van het leven een originele en unieke synthese is van de protestantse ethiek van genade en de katholieke ethiek van heiliging (19). Hij brengt overtuigend naar voren dat "het heimwee naar heiliging" de "diepste kern van het christendom" is. De essentie van deze heiliging is de gelijkvormigheid aan Christus, "niets meer en niets minder", zoals Franciscus van Assisi het in zijn verbeelding zag. Het is dit "verloren accent van het christendom" wat op de achtergrond raakte in het vroegste protestantisme. Cell haalt Harnacks observatie aan, dat het lutheranisme in zijn religieus begrip van het evangelie tot een zo sterke reactie kwam tegen het Rooms Katholicisme, dat het teveel het morele probleem over het hoofd zag, het "weest heilig, want Ik ben heilig". "Juist hier", vervolgt hij, "stijgt Wesley tot berghoogte". "Hij brengt de verwaarloosde leer van de heiliging weer terug op een voorrangplaats in het protestants begrip van het christendom" (20). Het geniale van de leer van Wesley is, zegt Cell, "dat het de rechtvaardiging en heiliging noch benadrukt noch scheidt, maar beiden gelijk benadrukt" (21).

Nazareners geloven dat de twee polen van het evangelie zijn:

1. "Door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf, het is een gave van God" (Ef. 2:8);
2. "Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is" (Matth. 5:48).

Deze volmaaktheid zien zij als "volmaakte liefde". Maar samen met Wesley deinken zij terug voor de term "zondeloze volmaaktheid", omdat zelfs de meest heilige christenen "tekort schieten in de wet van de liefde" (22). Door hun onwetendheid zijn zelfs degenen die "volmaakt zijn geworden in de liefde" schuldig aan, wat Wesley noemt "onopzettelijke overtredingen" van Gods volmaakte wet. Het is zo, dat de meest volmaakten een voortdurende behoefte hebben aan de goede werken van Christus, zelfs voor echte overtredingen en voor zichzelf en hun broeders moeten zeggen: "Vergeef ons onze zonden" (23). Meer nog: "niemand voelt zo zeer zijn nood als dezen, niemand is zo volkomen afhankelijk van Hem. Want Christus geeft het leven niet aan de ziel los van Hem, maar in Hem en door Hem". Wesley citeert dan Christus: "Want zonder Mij kunt gij niets doen" (24).

Nazareners onderschrijven de "Wesleyaanse paradox" van christelijke volmaaktheid. De volle waarheid wordt niet gevonden door, naar zij geloven, de spanning weg te nemen tussen de twee polen (volmaakt - nog niet volmaakt), (Phil. 3:12-15), maar door deze twee waarheden gelijkelijk te benadrukken. "Alleen zo ontwikkelt het christelijk leven zich tot gelijkvormigheid aan Christus" (25).

Ofschoon christelijke volmaaktheid de gezichtsbepalende leerstelling van het nazarener geloof is, wordt deze leerstelling geplaatst in een bredere theologische context, die volgens Wm. Greathouse is: (1) katholiek, (2) behoudend, (3) evangelisch. De leer is "katholiek" in die zin, dat het "staat in de klassieke traditie van christelijk denken" en de "Wesleyaanse geest" van tolerantie bevat tegenover diegenen die er niet dezelfde 'opinions' op na houden. Het is meer "behoudend" dan fundamentalistisch, probeerend om een houding van uitsluitend "een verdedi-

ger van het geloof" te vermijden. Het heeft een hoge, maar geen houderige opvatting van bijbelse inspiratie en autoriteit. Het is "evangelisch" in dit opzicht, dat de verlossing niet alleen "sola scriptura" is, maar ook "sola gratia, sola fide". De nazarener theologie onderschrijft de leerstellingen van algemene, voorafgaande genade, zo, dat de nadruk niet ligt op de "vrije wil", maar op de "vrije genade". Gods genade is "vrij 'in' allen en vrij 'voor' allen" (Wesley - 26).

Met Wesley en Bresee geloven de nazareners dat bij toetreding als lid alleen die geloofsbelijdenis vereist moet worden "die essentieel is voor een christelijk geloofsleven". Zij zijn bereid "te denken en te laten denken" over zaken als de wijze van dopen, theorieën over het Duizendjarig Vrederijk in samenhang met de Tweede Komst van Christus, de kinderdoop, of wel dan niet goddelijke genezing plaats vindt in de verzoening. De geloofsartikelen zijn met opzet zo geformuleerd, dat er ruimte is voor verschillen in nadruk en interpretatie, maar wel blijvend binnen alles wat zij als essentieel beschouwen aan een katholiek, behoudend en evangelisch standpunt.

Wat betreft tongentaal, nemen de nazareners unaniem het standpunt in, dat het ware bewijs van de doop of vervulling met de Heilige Geest meer ligt in ethische liefde of de vrucht van de Geest, dan in het spreken in tongen. In zijn artikel "Geestesdoop en de pinksterbeweging" zegt James J. Dunn, dat "de belangrijkste plank in het platform van de pinksterbeweging de overtuiging is, dat spreken in tongen het noodzakelijke en onvermijdelijk bewijs is van 'de doop'" en dat het deze zienswijze was "wat in het begin de pinksterbeweging apart stelde van de eerste heiligingsbeweging" (27). Leslie Parrot stelt terecht:

"Nazareners zijn geen pinkstermensen, hoewel veel nazareners vrienden en geliefden hebben in de pinksterbeweging. Feitelijk heeft de Kerk van de Nazarener meer gemeen met zowel calvinisten als pinksterbeweging, dan met het liberale protestantisme. Nazareners houden vooral van de "hartverwarmende" benadering in kerk-

diensten en evangelisatie, de betrokkenheid op de tegenwoordigheid van de Heilige Geest en de liefde voor Gods woord die in de pinksterbeweging gevonden wordt" (28).

Om deze reden willen de nazareners graag gerekend worden tot die groep van christenen, die Leslie Newbigin noemt het "bij gebrek aan een beter woord (...) pinkster-type van christendom" (29). Zij geloven dat er door deze vervulling met de Heilige Geest, reiniging, toewijding aan God en kracht tot dienstbetoon is.

Wat betreft de norm voor een christelijke levenswijze, geloven de nazareners met Dr. Bresee, "dat een heiligingsleven niet aan regels gebonden kan worden en dat er dus zo weinig mogelijk regels gesteld moeten worden aan het lidmaatschap van de kerk. Een gepaste levenswijze moet een natuurlijk gevolg zijn van een volkomen toegewijd zijn aan God" (30). Toch heeft de kerk in de opzet van het handboek de methodistische maatschappelijke regels van Wesley opgenomen als algemene en bijzondere regels. De algemene superintendenten zeggen hiervan: "zij moeten zorgvuldig en gewetensvol nageleefd worden als een leidraad en hulp tot heilig leven. Degenen die tegen het geweten van de kerk ingaan, doen dit ten nadele van zichzelf en tot schade van het getuigenis en de gemeenschap van de kerk" (31). Deze regels volgen nauwgezet de bevelen op ethisch gebied in het Nieuwe Testament, maar zij waarschuwen vooral tegen "het gebruik van alcohol als een drank en de handel erin (...), het gebruik van tabak in welke vorm dan ook (...), het toegeven aan gevoelens van trots in kleding en gedrag (...), liederen, literatuur en ontspanning die niet tot eer zijn van God, met inbegrip van de schouwburg ...". Critici van de nazareners hebben enkele van deze afwijzingen zo met hen verbonden, als zouden dit de punten zijn, waardoor zij zich onderscheiden van anderen. De nazareners zelf zien dit echter als gevolg van "de uitbannende kracht van een hogere verbondenheid".

Het standpunt van de nazareners over oecumene kan worden opgemaakt uit drie verklaringen in het Handboek:

"De Kerk van God wordt gevormd door alle mensen, die wedergeboren zijn, waarvan de namen opgetekend staan in de hemel" (32).

"De Kerk van de Nazarener wordt gevormd door die mensen, die zich vrijwillig hebben verenigd overeenkomstig de leer en het beleid van de genoemde kerk en die zoeken naar een heilige christelijke gemeenschap, de bekering van zondaars, de volkomen heiliging van gelovigen, hun opbouw in heiligheid en de eenvoud en de geestelijke kracht die zo duidelijk aanwezig was in de eerste Nieuw-Testamentische gemeenten, samen met de prediking van het evangelie aan de ganse schepping" (33).

"Opdat wij effectief met andere takken van de Kerk van Jezus Christus kunnen samenwerken om Gods Koninkrijk onder de mensen voortgang te doen hebben, stellen wij als artikelen van geloof ..." (34).

Nazareners erkennen dus dat het lichaam van Christus wordt gevormd door alle wedergeboren mensen tezamen. Zij zien zichzelf als een heilig lichaam binnen de bredere kerk, met de opdracht om schriftuurlijke heiliging te verspreiden en het evangelie tot de einden der aarde te verkondigen. Om deze bijzondere opdracht uit te voeren, zoeken zij samenwerking met alle andere takken van de Kerk, om zodoende Gods Koninkrijk op aarde voortgang te doen hebben.

Dit is vanaf het begin de geest van de kerk geweest. Ontstaan tijdens de interkerkelijke heiligingsopwekking in de 19e eeuw, leerde zij vroeg onderscheid te maken tussen wat wel en wat niet essentieel is in het christelijk geloof. Tegelijkertijd verbond zij zich zo met deze bijzondere opdracht, dat het op buiten-

staanders als sectarisch overkwam. Toch heeft de kerk, in haar streven haar opdracht uit te voeren, haar bereidwilligheid getoond om met andere christenen samen te werken. Als dat zo uitkwam hebben onderdelen van de Kerk van de Nazarener samengewerkt met en zijn lid geweest van de verschillende raden (zending, godsdienstonderwijs, hoger onderwijs, radio en rentmeesterschap) die later deel gingen uitmaken van de Nationale Raad van Kerken. De samenwerking werd voortgezet tot deze raden in de Nationale Raad van Kerken opgenomen werden, hoewel er de laatste jaren besloten is, zich terug te trekken, omdat men steeds weer ontgoocheld raakte door de Nationale Raad van Kerken. Op lokaal niveau echter is het een normale zaak dat met een bredere groep van kerken samengewerkt wordt. De kerk heeft op allerlei vlakken samengewerkt met de Nationale Associatie van Evangelische Kerken en de Nationale Heiligings Associatie, maar heeft zich nooit verenigd met de NAE; ze werd officieel lid van de NHA in het jaar 1968.

Nazareners onderhouden een broederlijke relatie met andere heiligingsgroeperingen en zijn sinds 1960 met 9 andere Wesleyaanse groeperingen actief werkzaam in de opzet en uitgave van onderwijsmateriaal. Sommige nazareners zouden graag zien, dat de Wesleyaanse heiligingskerken zich zouden aaneensluiten tot één organisch geheel, maar anderen betwijfelen of het in elkaar opgaan van kerkstructuren, de weg is om dat soort getuigenis en die oecumeniciteit te brengen die hen voor ogen staat.

NOTEN

1. Jack Ford, In the Steps of John Wesley: The Church of the Nazarene in Britain (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1968), p.11.
2. Timothy L.Smith, Revivalism and Social Reform (New York: Abingdon Press, 1958), P. 115. Zie ook John L.Peters, Christian Perfection and American Methodism (New York: Abingdon Press, 1956), pp. 97-101.
3. Smith, op. cit., p. 116.
4. Timothy L.Smith, Called Unto Holiness: The Story of Nazarenes - The Formative Years (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1962), p. 12.
5. Smith, Revivalism, p. 112.
6. Ibid., pp. 95-113, 135-147
7. Ford, op. cit., pp. 12 f.
8. James D.G.Dunn, "Spirit-Baptism and Pentecostalism", Scottish Journal of Theology, Vol. 23, No. 4 (November 1970), 400. Dunn tekent aan dat het boek van W.H.Daniels D.L.Moody and His Work het nieuws bekend maakte van de Geestesdoop van Moody, wat bijdroeg aan de populariteit van de leer.
9. Smith, Called Unto Holiness, pp. 22 f.
10. Ibid., p. 23.
11. Smith, Called Unto Holiness, p. 26.
12. William M. Greathouse, Nazarene Theology in Perspective (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1970), pp. 5 f.
13. Manual of the Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1923), par. 467; J.B.Chapman, A History of the Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1926), p. 33.
14. Smith, Called Unto Holiness, p. 111.
15. Op de Algemene Vergadering van 1919 werd "Pinkster" weggelaten omdat in tijd de term te veel identiteit had met de opkomende Pinksterbeweging en met de onderscheidende nadruk van deze beweging op glossolalie.
16. Proceedings of the Fourth General Assembly of the Pentecostal Church of the Nazarene, Kansas City, Sept. 30 tot Oct. 11, 1915, p. 50.
17. Smith, Called Unto Holiness, pp. 112-121. Zie ook Leslie Parrot, Introducing the Nazarenes, (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1969), pp. 13-16.
18. Manual Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1968), Art. X, pp. 31 f.
19. George Croft Cell, The Rediscovery of John Wesley (New York: Henry Holt & Co., 1935), p. 347.
20. Cell, op. cit., p. 359.
21. Ibid., p. 362.
22. Works of John Wesley (Kansas City: Nazarene Publishing House, n.d.), XI, p. 417.
23. Ibid., pp. 394-395.
24. Ibid., p. 395.
25. Zie Greathouse, Nazarene Theology in Perspective, pp. 15-24.
26. Greathouse, op. cit., pp. 5-14.
27. Dunn, Scottish Journal of Theology, 401.
28. L.Parrott, Introducing the Nazarenes (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1969), pp. 25 ff.
29. Leslie Newbiging, The Household of God (New York: Friendship Press, 1953), p. 95.
30. Parrott, op. cit., p. 45.
31. Manual, Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1968), p. 5.
32. Ibid., par. 21
33. Manual, par. 23.
34. Ibid., Preamble tot the Articles of Faith.

LITERATUURLIJST

Donald P. Brickley, Man of the Morning: The Life and Work of Phineas F. Bresee (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1960).

George Croft Cell, The Rediscovery of John Wesley (New York: Henry Holt & Co., 1935).

James B. Chapman, A History of the Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1926).

James D.G. Dunn, "Spirit-Baptism and Pentecostalism", Scottish Journal of Theology, Vol. 23, No. 4 (November 1970).

Jack Ford, In the Steps of John Wesley: The Church of the Nazarene in Britain (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1968).

Jack Ford, What the Holiness People believe (Birkenhead, England: Emmanuel Bible College and Missions, 1956).

E.A. Girvin, Phineas Bresee: A Prince in Israel (Kansas City: Pentecostal Nazarene Publishing House, 1916).

William M. Greathouse, Nazarene Theology in Perspective (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1970).

Leslie Parrott, Introducing the Nazarenes (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1969).

John L. Peters, Christian Perfection and American Methodism (New York: Abingdon Press, 1956).

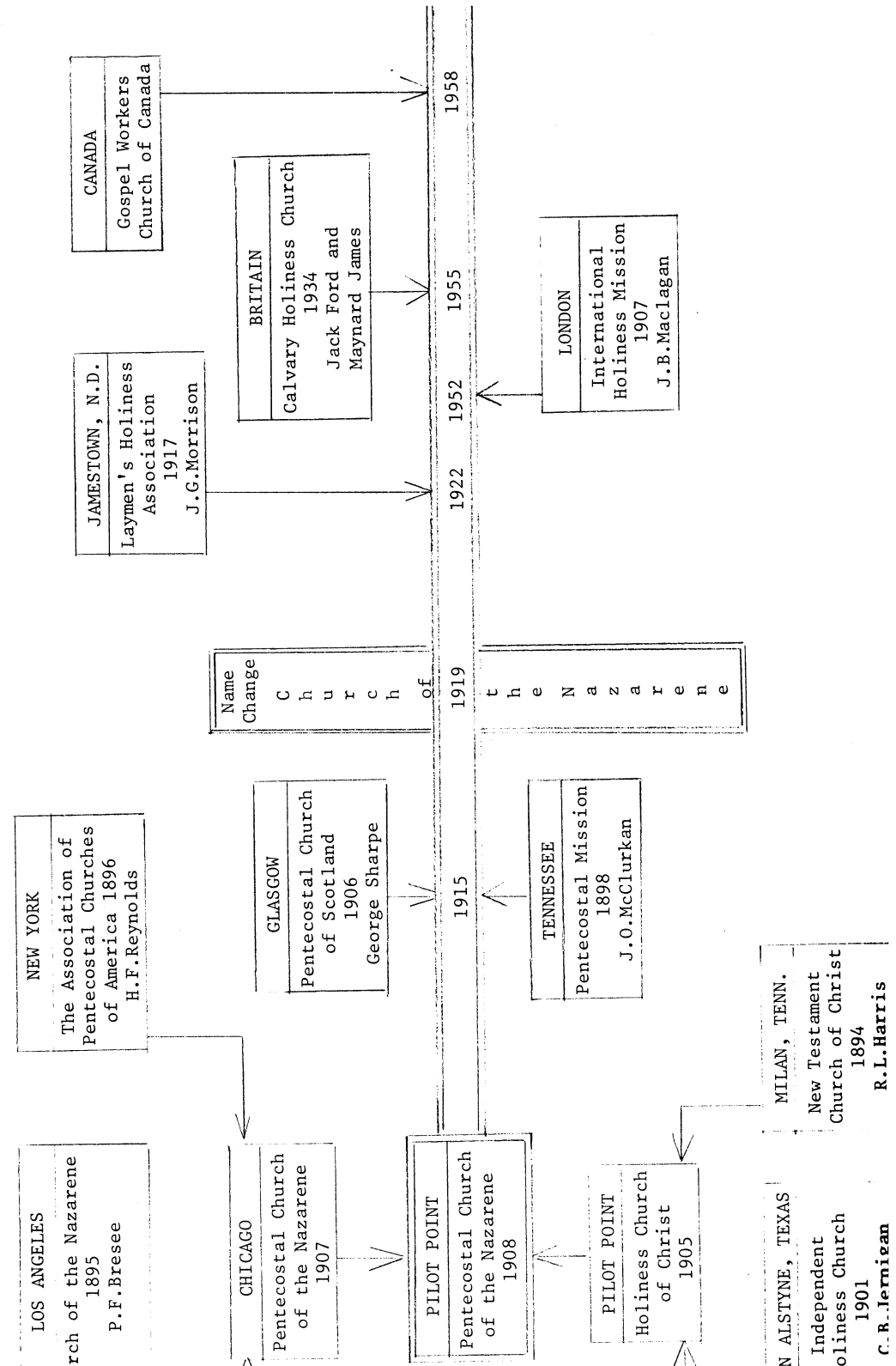
M.E. Redford, Rise of the Church of the Nazarene (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1965, rev.).

Timothy L. Smith, Called Unto Holiness: The Story of the Nazarenes - The Formative Years (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1962).

Revivalism and Social Reform (New York: Abingdon Press, 1958).

Mendell Taylor, Fifty Years of Nazarene Missions, I, II, III (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1952, 1955, 1958).

H. Orton Wiley, Christian Theology, I, II, III (Kansas City: Nazarene Publishing House, 1940, 1943, 1952).

Calvarie Heiligingskerk	- Calvary Holiness Church
Centrale Evangelische Heiligingsbeweging	- Central Evangelical Holiness Association
Eerste Methodisten Kerk	- First Methodist Church
Evangelische Volkskerk	- People's Evangelical Church
Heiligingskerk van Christus	- Holiness Church of Christ
Internationale Heiligingszending	- International Holiness Mission
Kerk van Evangelie Werkers van Canada	- Gospel Workers church of Canada
Leken Heiligingsorganisatie	- Laymen's Holiness Association
Methodistische Episcopale Kerk	- Methodist Episcopal Church
Nationale Associatie voor de bevordering van Heiliging (Nationale Heiligingsbeweging)	- National Association for the Promotion of Holiness (National Holiness Association)
Nieuw Testamentische Kerk van Christus	- New Testament Church of Christ
Onafhankelijke Heiligingskerk	- Independent Holiness Church
Pinksterkerk van Schotland	- Pentecostal Church of Scotland
Pinksterzending	- Pentecostal Mission
Vereniging van Pinksterkerken	- Association of Pentecostal Churches of America

De Kerk van de Nazarener in Nederland

De Kerk van de Nazarener kwam in 1967 naar Nederland en opende haar eerste gemeente in Haarlem. De kleine pionierende kerk bestond uit een kleine vriendenkring van 9 leden, die in de periode tot 1974 onder leiding van Ds. C.Holleman uitgroeide tot een gemeente van 51 leden. In september 1973 vond de inwijding plaats van een prachtig kerkgebouw, een gift van Ds. en mevr. Douwe en Helen Swarth uit Californie, Amerika. Van augustus 1974 tot september 1976 diende Ds. W.S.Gunter de Haarlemse Kerk van de Nazarener, waarna Ds. J.Smink deze gemeente overnam. De kerk groeide uit tot meer dan 100 leden. Sinds 1982 is Ds. J.Overduin er predikant en telt de gemeente 130 leden.

In 1974 werd in Koog aan de Zaan de tweede kerk geopend door Ds. J.Spijkman, die er predikant was tot 1979. De gemeente kwam in een houten kerkgebouw bijeen, dat dienst had gedaan in Haarlem tot daar het definitieve kerkgebouw in 1973 werd ingewijd. De Kerk van de Nazarener in Koog aan de Zaan heeft sinds 1979 Ds. J.W.van Otterloo als predikant. In 1984 werd de gemeente tengevolge van brandstichting dakloos. Plannen voor de bouw van een nieuwe kerk hebben definitieve vorm gekregen en eind 1985 hoopt men het nieuwe kerkgebouw te kunnen betrekken. Het ledenaantal van de kerk bedroeg 60 per 31 december 1984.

De derde Kerk van de Nazarener in Nederland werd in Rotterdam geopend in november 1975 onder leiding van Ds. C.Holleman met een kleine kring medewerkers en vrienden. In 1982 droeg hij de gemeente over aan Ds. J.Smink uit Haarlem en werd Ds. C.Holleman in de gelegenheid gesteld om zich uitsluitend aan zijn taak als District Superintendent te wijden, een functie die hij sinds 1976 combineerde met het plaatselijk predikantschap in Rotterdam. De Rotterdamse gemeente telt momenteel 130 leden.

De Kerk van de Nazarener in Vlaardingen werd door Ds. J.Overduin gesticht als een kerkuitbreidingsproject van de Rotterdamse kerk.

e Vlaardingse kerk werd in 1982 officieel geïnstitueerd, na ooraafgaande kennismakingsdiensten die in 1981 begonnen. Na de nstituering van de gemeente nam Ds. E.Meenderink het werk in Vlaardingen over, dat nu is uitgegroeid tot een kerk van 120 leden.

In Nijmegen werd de Kerk van de Nazarener in oktober 1983 geïnstitueerd, na een periode van drie jaar kennismakingsdiensten op twee verschillende plaatsen in Nijmegen. Het ruimtegebrek en het vinden van een geschikt kerkelijk onderkomen heeft het werk in haar beginperiode sterk geremd. Momenteel zijn er definitieve plannen in uitvoering om een aangekocht pand in het centrum van de stad om te bouwen tot een kerk met voldoende nevenruimten voor het programma van de Kerk van de Nazarener. Sinds de officiële instituering is de kerk gegroeid van 14 tot 21 leden.

In Alkmaar worden sinds september 1984 diensten gehouden onder leiding van Ds. G.W.van Immerzeel met een groeiende kring vrienden en toekomstige leden, die voor een deel zijn voortgekomen uit de activiteiten die een jaar eerder in Castricum waren begonnen als een projekt van kerkuitbreiding van de kerk in Koog aan de Zaan. De belangstellenden uit Castricum en omgeving hebben zich, voor een deel van hen, bij de gemeente Koog aan de Zaan gevoegd; een ander deel is begonnen met geregelde diensten in een ontmoetingscentrum in Alkmaar. De vooruitzichten zijn heel goed. Dit jaar hoopt men de Kerk van de Nazarener Alkmaar officieel te institueren.

Sinds september 1984 zijn er ook kennismakingsdiensten begonnen in Dordrecht, ook een projekt met hulp van de Rotterdamse Kerk van de Nazarener. Het werk staat onder leiding van Ds. M. van Immerzeel. De eerste leden hebben zich aangemeld en dat zal leiden tot de officiële instituering van de Kerk van de Nazarener in Dordrecht, waarschijnlijk in het voorjaar van 1985. Men komt bijeen op zondagavond in het kerkgebouw van de Doopsgezinde Gemeente. De groei en ontwikkeling die zich duidelijk manifesteren, brengen het werk in die moeilijke, maar boeiende fase van het

Sinds maart 1985 zondagmorgendienst in de Alkmaarse kerk

zoeken naar een goed kerkelijk onderkomen, dat zich leent om het gehele programma van de Kerk van de Nazarener aan te bieden.

De Kerk van de Nazarener telt per 1 maart 1985 een ledenbestand van 461, verdeeld over vijf geïnstitueerde kerken, Haarlem, Koog aan de Zaan, Rotterdam, Vlaardingen en Nijmegen. De beide nieuwe gemeenten in Alkmaar en in Dordrecht zullen naar verwachting in 1985 geïnstitueerde kerken worden met goede groei-mogelijkheden.

ADRESSEN

Haarlem:

Kerkgebouw Zijlweg 218, Haarlem. Tel. 023-325487
Postadres Postbus 80, 2050 AB Overveen
Zondagsdiensten 10.30 en 19.00 uur
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur
Predikant Ds. J.Overduin, Rijksweg 294, 2071 CP
Santpoort. Tel. 023-379338

Koog aan de Zaan:

Kerkgebouw Zuideinde 22-30, Koog aan de Zaan (in aan-
bouw) - tijdelijk: Aula van de Chr. Mavo
Groen van Prinsterer, Provincialeweg 302,
Zaandam
Postadres Postbus 42, 1540 AA Koog aan de Zaan
Zondagsdiensten 10.30 en 19.00 uur
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur
Predikant Ds. J.W.van Otterloo, Verfmolen 4, 1541 WE
Koog aan de Zaan. Tel. 075-166064

Rotterdam:

Kerkgebouw Carnissesingel 240, Rotterdam
Postadres Postbus 5950, 3008 AZ Rotterdam
Zondagsdiensten 10.30 en 19.00 uur
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur
Predikant Ds. J.Smink, Botter 11, 2991 PA
Barendrecht. Tel. 01806-14093

Vlaardingen:

Kerkgebouw Gebouw van de Hervormde Diakonie,
Emmastraat 71, Vlaardingen
Postadres zie adres predikant

Zondagsdiensten 10.30 en 19.00 uur
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur
Predikant Ds. E.Meenderink, Jacob Pauwstraat 28,
3284 XH Zuid-Beijerland. Tel. 01866-2746

Nijmegen:

Kerkgebouw Oranjesingel 2A, 6511 NS Nijmegen
(tijdelijk: Ev. Lutherse Kerk, Prins
Hendrikstraat 9, Nijmegen)
Postadres zie adres predikant
Zondagsdiensten 19.00 uur in de Ev.Lutherse Kerk tot
medio 1985; daarna om 10.30 en 19.00 uur
in het kerkgebouw Oranjesingel 2A
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur vanaf medio 1985 (Oranjesingel)
Predikant Ds. J.Spijkman, Aldenhof 63-04, 6537 DK
Nijmegen

Dordrecht:

Kerkgebouw Doopsgezinde Gemeente, S.M.Hugo van Gijn-
weg 12, wijk 7, Dordrecht
Postadres zie adres predikant
Zondagsdiensten 19.00 uur
Predikant Ds. M.van Immerzeel, Minnaertweg 99,
3328 HM Dordrecht. Tel. 078-511707

Alkmaar:

Kerkgebouw Ontmoetingscentrum "de Rekere", Muiderwaard
396, Alkmaar (wijk Huiswaard 1)
Postadres Postbus 8062, 1802 KB Alkmaar
Zondagsdiensten 10.30 en 19.00 uur
Zondagsschool en
Gespreksgroepen 09.30 uur
Predikant Ds. G.W.van Immerzeel, Vliestroom 36,
1826 AJ Alkmaar. Tel. 072-620495

Januari 1985
Uitgave van het Nederlands District van de
Kerk van de Nazarener

Vertaald uit het Engels

Met toestemming overgenomen uit
The Ecumenical Review, 1971